

Study of The Community in The Pottery Village Area of Ban Wang Tua, Khon Kaen Province

Kanyawee Thongin^{1*} Chatchai Gerdpech¹ Nittaya Onlamun¹ Nipaporn Popunrua¹

Siriwimon Dasanthia¹ Anusara Phoothornsri¹ and Khemjira Kum-in¹

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Kanyawee.ta@kkumail.com

ABSTRACT

The objectives of this research article are (1) to study the pottery community at Ban Wang Tua, (2) to study the pottery at Yai Kong Shop, and (3) to develop public relations media for the pottery shop at Ban Wang Tua, Wang Chai Subdistrict, Nam Phong District, Khon Kaen Province. This research is qualitative research. Data were collected using an interview form. The results of the study found that 1) Ban Wang Tua community is a community that has a rich source of clay. Suitable for making pottery. As a result, in the past, people in Ban Wang Tuan village had a career producing pottery throughout the village. Until causing economic toxicity causing income to decrease; As a result, people in the community do not have money to continue making pottery. Make people in the community stop doing this job. Yai Kong's shop is considered to preserve pottery making as the main occupation for earning a living for the family. which is considered successful in production and export and sell pottery And Yai Kong's shop is also a learning center for the community in making pottery. And it is a source of encouragement for community people to earn income from making the community an OTOP community. People come to study and visit. This results in the community being more well known. Development of public relations media through online media It is a method of public relations that can make people easily accessible. The production team has chosen to use the platforms YouTube, Facebook, Instagram and TikTok. By posting public relations on internet platforms, it is considered to help present organizational information. and reach a large number of new customers in a short time in a more expansive scope.

Keywords: Community, Pottery, Khon Kaen Province

ศึกษาชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว จังหวัดขอนแก่น

กัญญาวีร์ ทองอินทร์^{1*} ชัชชัย เกิดเพชร¹ นิตยา อ่อนละมุล¹ นิภาพร โพธิ์พันเรือ¹ สิริวิมล เตสันเทียะ¹ อนุศรา ภูธรศรี¹
และ เขมจิรา คำอินทร์¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Kanyawee.t@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาชุมชนเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว (2) เพื่อศึกษาเครื่องปั้นดินเผาโรงงาน ยายโก้ง และ (3) เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ร้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนบ้านวังถั่วเป็นชุมชนที่มีแหล่งดินเหนียวที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ในอดีตคนในหมู่บ้านบ้านวังถั่วได้ทำอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมู่บ้าน จนเกิดพิษทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ลดลง ทำให้คนในชุมชนไม่มีเงินหมุนเวียนในการที่จะทำเครื่องปั้นดินเผาต่อไป ทำให้คนชุมชนเลิกทำอาชีพนี้ ร้านยายโก้งถือเป็นการอนุรักษ์คงไว้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งถือเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการผลิต และส่งออกขายเครื่องปั้นดินเผา และร้านยายโก้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการทำเครื่องปั้นดินเผา และเป็นแหล่งส่งเสริมให้คนชุมชนมีรายได้จากการทำให้ชุมชนเป็นชุมชน OTOP มีคนเข้ามาศึกษาดูงาน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ที่สามารถทำให้ผู้คนเข้าถึงได้ง่าย ทางคณะผู้จัดทำได้เลือกใช้แพลตฟอร์ม YouTube Facebook Instagram และ TikTok จากการลงประชาสัมพันธ์ในแพลตฟอร์มบนอินเทอร์เน็ตถือเป็นการช่วยนำเสนอข้อมูลองค์กร และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่จำนวนมากในเวลาอันสั้น ในขอบเขตที่ขยายกว้างมากขึ้น

คำสำคัญ: ชุมชน, เครื่องปั้นดินเผา, จังหวัดขอนแก่น

© 2023 JSDP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาแทนที่ ทำให้อาชีพ "ปั้นหม้อ" ทุกวันนี้แทบจะเลือนหาย แต่ที่หมู่บ้านวังถั่ว หมู่ 5 ต.วังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น ยังมีชาวบ้านยึดอาชีพนี้ขายส่งที่ตลาดทั้งในพื้นที่และต่างจังหวัด สร้างรายได้ให้แก่คนในหมู่บ้านมายาวนานเกือบ 1 ศตวรรษ ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไปค่อนข้างมาก นอกจากคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแล้วต้องคำนึงถึงขนาด ที่มีความเหมาะสม มีความสวยงาม ประณีต เครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันต้องใช้ความ พิถีพิถันในการผลิต และรูปทรงก็ต้องมีความหลากหลายมากขึ้น มีการสลักลวดลายเข้าไป นอกจากนี้ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีการค้นคิดวิธีการและประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ออกมาเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การปั้นหม้อเป็นศิลปหัตถกรรมที่ต้องใช้ความละเอียด (จิตติมา จันพรม, 2558)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านวัง ตั้งอยู่ที่บ้านวังถั่ว หมู่ที่ 5 ตำบลวังชัย อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่ตั้งใหม่ โดยการอพยพโยกย้ายมาจากบ้านหม้อ จังหวัดมหาสารคาม บ้านโก อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านม่วงลาด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งมีภูมิปัญญาเดิมอยู่ที่จังหวัด นครราชสีมาหรือโคราช และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับช่างปั้นในภาคอีสานหลายชุมชน เนื่องจากช่างปั้นชาวไทโคราชแต่เดิมเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถ ในการปั้นหม้อหรือภาชนะดินเผา ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของช่างปั้นไทโคราช และจากการเดินทางเร่ร่อนขายและแลกเปลี่ยนเครื่องปั้นดินเผาไปตามที่ต่างๆ ของภาคอีสานทำให้เกิดชุมชนช่างปั้นไทโคราชขึ้น (ขวลิต การรื่นศรี, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร อรรถโกมล (2556) ที่กล่าวว่า ชุมชนบ้านวังถั่วเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษและนครราชสีมา เมื่อประมาณปี 2473 ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีภูมิปัญญาความรู้ทางการผลิต เครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำ เมื่อพบว่าพื้นที่บ้านวังถั่วมีแหล่งดินที่เหมาะสมกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา จึงได้ตั้งบ้านเรือนและประกอบเป็นอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำมีกระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน รูปแบบเรียบง่าย เน้นตอบสนองการใช้งานเป็นหลัก (สุภาพร อรรถโกมล, 2556) บ้านวังถั่วมีลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเครื่องปั้นดินเผา เมื่อผลิตได้แล้วจะนำเครื่องปั้นดินเผาออกเร่ขายตามหมู่บ้านต่างๆ ชาวบ้านวังถั่วส่วนใหญ่ไม่มีที่นาทำกิน เนื่องจากอพยพมาจากที่อื่น ล่องเรือมาตามลำน้ำพอง พบแหล่งดินที่สามารถปั้นได้ จึงปักหลักปักฐานประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก เกิดเป็นชุมชนใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาชีพได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วถือเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางด้านความงามทางสุนทรทรียะ งานศิลปหัตถกรรมย่อมประกอบขึ้นด้วยความต้องการทางประโยชน์ใช้สอย ผู้สร้างก็ได้พิจารณารูปทรงที่เหมาะสมและความงามที่น่าใช้สอยประกอบไปด้วย โดยได้แสดงออกผ่านทางรูปทรง โครงสร้าง ลวดลายวัสดุและฝีมือ อันวิจิตร ประณีต รูปทรงที่โค้งมนสวยงาม รวมไปถึงสีสันทันที่เกิดขึ้นในผลงาน และสิ่งที่สำคัญคือความงามทางภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งกำลังถูกเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้เกิดการปรับตัว เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบ และการผลิต นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตทำให้ปัจจัยต่างๆ เพิ่มขึ้น (พรนภัส หารคำ, 2561)

คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็น เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งในจังหวัดขอนแก่น ก็มีแหล่งเรียนรู้การผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งก็คือร้านยายโง้งที่บ้านวังถั่ว ซึ่งสืบทอดการทำเครื่องปั้นดินเผามายาวนานกว่า 100 ปี แต่น้อยคนนักที่จะทราบถึงการมีอยู่ เครื่องปั้นดินเผาที่บ้านวังถั่วจึงเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม และใช้ดินเหนียวในหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติพิเศษมีเฉพาะในท้องถิ่น มาปั้นเป็นเครื่องใช้หลายชนิด เช่น หม้อดิน กระจ่างปลุกต้นไม้รูปทรงต่างๆ โอ่งน้ำ คนโทน้ำ ฯลฯ ทั้งนี้ ตามที่ผู้สังข์ต้องการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชุมชนเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาเครื่องปั้นดินเผาบ้านยายโง้ง และชีวประวัติยายโง้ง
3. เพื่อพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ร้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 2 คน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านวังถั่ว และเจ้าของโรงงานเครื่องปั้นดินเผา ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ 1) พนักงานร้านเครื่องปั้นดินเผาร้านยาโยกั้ง 3 คน 2) คนในชุมชนบ้านวังถั่ว 10 คน เลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 แผนที่เดินดินบ้านวังถั่ว
- 2.2 ประวัติศาสตร์ชุมชน
- 2.3 ชีวิตวัยเยาว์โยกั้ง เจ้าของร้านเครื่องปั้นดินเผา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 กำหนดประเด็น และหมู่บ้านที่จะดำเนินการลงพื้นที่ คือ หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

3.2 ศึกษาหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา ประวัติหมู่บ้านบ้านวังถั่ว พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงาน

3.3 นำเสนอหมู่บ้านที่จะดำเนินการลงพื้นที่ในชั้นเรียนและปรึกษาอาจารย์

3.4 ลงพื้นที่ชุมชน คือ หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

3.5 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ชุมชน ทั้งในรูปแบบการสัมภาษณ์ สอบถามบุคคลในชุมชนบ้านวังถั่ว และศึกษาลงมือทำ

3.6 รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล อภิปรายและสรุปผลโครงการ

3.7 นำเสนอความคืบหน้าในชั้นเรียนต่ออาจารย์ประจำรายวิชา รับคำแนะนำและนำไปปรับแก้

3.8 จัดทำรูปเล่มฉบับสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูลหัตถภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ โดยข้อมูลที่เลือกวิเคราะห์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์การศึกษาชุมชนเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ในการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนกลุ่มผู้จัดทำได้ทำการลงพื้นที่สังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลเชิงปฐมภูมิ และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลหัตถภูมิที่ได้จากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และเว็บไซต์ต่างๆ ประกอบไปด้วย โดยข้อมูลชุมชนที่กลุ่มผู้จัดทำเลือกศึกษา ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และความเชื่อ

4.2 วิเคราะห์การศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ชุมชนบ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยต้องการทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนภายในชุมชนบ้านวังถั่ว จึงทำการลงพื้นที่สังเกตการณ์วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) การประกอบอาชีพ
- 2) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน
- 3) การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

ทั้งนี้เพื่อนำมาจัดเก็บ วิเคราะห์ และจัดทำเป็นแผนที่เดินดินของหมู่บ้านวังถั่ว

4.3 วิเคราะห์การทำการประชาสัมพันธ์ให้กับแหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้คนได้รู้จักมากขึ้น

คณะผู้วิจัยทำมีความเห็นว่าอยากจะประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาของบ้านวังถั่ว (ร้านยายไก่อ) ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงจะจัดทำคลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์ร้านเครื่องปั้นดินเผา ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น YouTube, Facebook, Instagram และ Tik Tok พร้อมทั้งติดตามความคืบหน้าของคลิปวิดีโอ เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

วิธีการจัดทำคลิปวิดีโอ

1. วาง concept และวางโครงร่าง หรือ storyboard ของวิดีโอ
2. แบ่งหน้าที่การเก็บข้อมูล ถ่ายภาพ ถ่ายวิดีโอ ตามที่ได้วางแผนไว้ โดยใช้มือถือ และ Ipad ในการบันทึก
3. รวบรวมรูปภาพ วิดีโอ นำมาเรียบเรียงและจัดทำสคริปต์การพากย์เสียงประกอบวิดีโอ โดยมีการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อความถูกต้องของข้อมูลมากยิ่งขึ้น
4. นำรูปภาพ และวิดีโอมาตัดต่อ โดยใช้แอปพลิเคชัน Capcut ในมือถือ และใช้โปรแกรม canva ซึ่งทำในคอมพิวเตอร์ร่วมด้วยในการใส่เสียงพากย์ และเสียงดนตรีประกอบเพื่อให้วิดีโอน่าสนใจมากยิ่งขึ้น
5. Exports วิดีโอ และส่งให้สมาชิกในกลุ่มตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าสนใจของวิดีโอ
6. โปสต์วิดีโอลงใน YouTube, Facebook, Instagram และ Tik Tok และเปิดเป็นคลิปสาธารณะเพื่อให้เข้าถึงคนในหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น และรวมถึงแท็กถึงเพจ “เครื่องปั้นดินเผาบ้านยายไก่อ” ที่เป็นเพจของทางร้าน เพื่อช่วยแชร์และประชาสัมพันธ์ร้านอีกด้วย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาชุมชนเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

1.1 ด้านสังคม

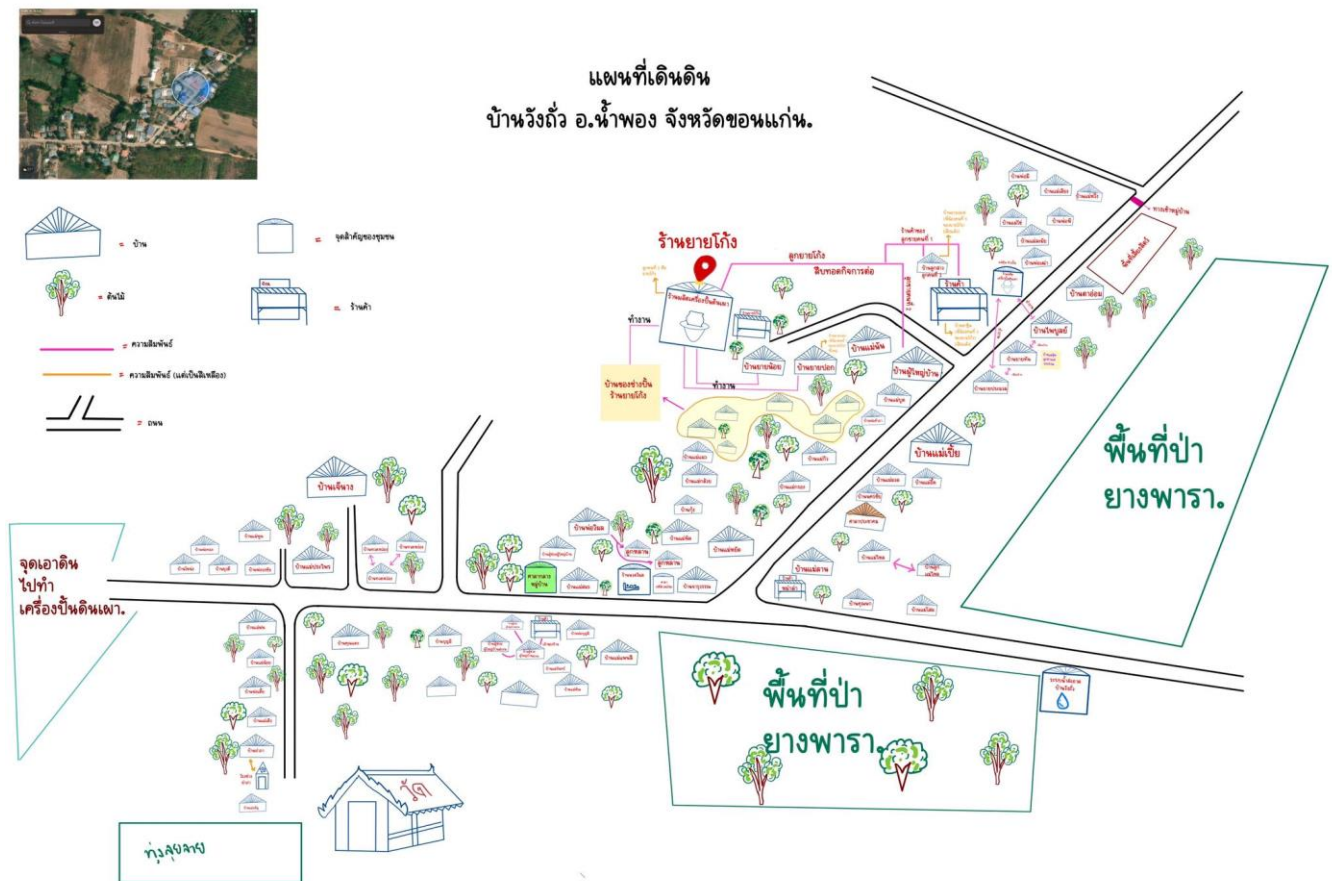
บ้านวังถั่ว เป็นชุมชนขนาดเล็ก และมีลักษณะเป็นชุมชนชนบท คนอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม กลุ่มนึ่งคูกัน กลุ่มอาชีพ ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และทำการเกษตรกรรมตามฤดู เช่น ทำสวน ทำไร่และเลี้ยงสัตว์ ค่าขาย มีการทำเครื่องปั้นดินเผาเฉพาะในกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งในอดีตในหมู่บ้านวังถั่ว จะมีการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลักทั้งหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันที่มีบริบทของสังคมเปลี่ยนไป ทำให้ชาวบ้านจำนวนมากหันมาประกอบอาชีพอย่างอื่น เช่น การเข้าไปทำงานในเมือง การไปทำกิจการหมอนวด หันมารับจ้างทั่วไป ทำไร่ทำสวน ฯลฯ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเด็ก เนื่องจากคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่ไปทำงานที่อื่น

วิถีชีวิตคนในชุมชนบ้านวังถั่วด้านสังคม โดยพื้นเพบรรพบุรุษส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดอื่น เช่น จังหวัดหนองคาย จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น หรือเป็นการย้ายถิ่นฐานเข้ามาจากการแต่งงานแล้วมาใช้ชีวิตอยู่กับสามีหรือเข้ามาทำงาน แต่อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนในปัจจุบันกล่าวได้ว่าเกิด และเติบโตมาในบ้านวังถั่ว และเครื่องปั้นดินเผาก็เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงคนในหมู่บ้านเข้าด้วยกัน ในอดีตคนในชุมชนจะร่วมกันทำเครื่องปั้นดินเผา ถึงแม้ในปัจจุบันจะทำเพียงส่วนน้อย แต่ก็ยังคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และไปนั่งเล่น พูดคุยเป็นกลุ่มกันอยู่ และทำงานร่วมกันในหมู่บ้าน ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่รู้จักกันมาตั้งแต่เด็กและรักใคร่กันดังคนในครอบครัว

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

คนในชุมชนส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามก็ยังมีกรรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มหมอนวด และกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเครื่องปั้นดินเผา นั้น ขึ้นชื่อว่าเป็นสินค้า OTOP หลักในชุมชน มีการค้าขายส่งออกไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วภาคอีสาน เช่น อุบลราชธานี เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี เป็นต้น อีกทั้งยังมีการเข้ามาสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชน จนทำให้บ้านวังถั่วกลายเป็นชุมชนท่องเที่ยววิถีชีวิต หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผา และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผา มีการเข้ามาของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีความสนใจในเครื่องปั้นดินเผา ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนบ้านวังถั่วกระเตื้องตัวขึ้นอีกด้วย

วิถีชีวิตคนในชุมชนบ้านวังถั่วด้านเศรษฐกิจ อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนคือ การรับจ้างทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำแบบพออยู่พอกิน นอกจากการรับจ้าง ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ทำสวนทำไร่ เช่น การปลูกอ้อย ปลูกมันสำปะหลัง กล้วย พารา ทำนา เป็นต้น เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ไก่ เป็นต้น และมีกลุ่มอาชีพ ที่เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กลุ่มหมอนวด และกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านบ้านวังถั่วส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงไม่ได้ทำงานและใช้เงินที่ได้รับจากสวัสดิการผู้สูงอายุแทน

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินบ้านวังถั่ว

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านวังถั่วมีความเป็นชนบท ล้อมรอบไปด้วยต้นไม้ ป่ายางพารา ป่าอ้อย และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของบ้านวังถั่ว คือ ทิศเหนือ ติดกับบ้านสร้างแข่ง ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง ทิศตะวันออก ติดกับบ้านวังชัย หมู่ที่ 2 ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง ทิศตะวันตกติดกับลำน้ำพอง ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง ทิศใต้ติดกับที่สาธารณะประโยชน์วัดโสภณจิ่งปึง

และบ้านหนองแขง หมู่ที่ 3 อำเภอน้ำพอง ซึ่งจะเห็นได้ว่าบ้านวังถั่วจะอยู่ใกล้กับลำน้ำพองซึ่งเป็นแหล่งดินเหนียวชั้นดีที่เหมาะสมแก่การนำมาทำเครื่องปั้นดินเผา ส่งผลให้ในอดีตชาวบ้านบ้านวังถั่วมีการทำเครื่องปั้นดินเผามาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ วิถีชีวิตคนในชุมชนบ้านวังถั่วด้านสิ่งแวดล้อม จากการสังเกต และสัมภาษณ์ชาวบ้านในเรื่องของสภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน และสภาพทั่วไป ตลอดจนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า บ้านวังถั่วนี้เป็นชุมชนแบบชนบท ซึ่งมากไปด้วยทรัพยากร น้ำ ต้นไม้ และอยู่ใกล้กับลำน้ำพอง มีดินเหนียวที่มากไปด้วยแร่ธาตุ ที่สามารถนำมาทำเป็นเครื่องปั้นดินเผาเนื้อดินธรรมดาได้ และมีเชื้อเพลิงที่สำคัญ เพราะล้อมรอบไปด้วยป่าไม้ นอกจากนี้การอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำส่งผลให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ได้

1.4 ด้านวัฒนธรรม และความเชื่อ

ในหมู่บ้านวังถั่วที่ขึ้นชื่อเรื่องของการทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างยาวนานก็ยังคงมีความเชื่อภายในหมู่บ้านคือ ห้ามตีหม้อ ห้ามขุดดินหรือไปเอาดินใน 'วันพระ' เนื่องจากในอดีต ได้เกิดอุบัติเหตุดินถล่มทับคนที่ไปเอาดินอยู่ลำน้ำพองบ่อยครั้ง และมีคนตายเป็นจำนวนมาก ทำให้ชาวบ้านไม่ไปเอาดินและไม่ตีหม้อในวันพระเพื่อเป็นการให้เกียรติ และไว้อาลัยให้กับวิญญาณที่ล่วงลับไปแล้ว

วิถีชีวิตคนในชุมชนบ้านวังถั่วด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ ทางผู้จัดทำสรุปได้ว่า อดีตทางชุมชนได้ทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก มีวัฒนธรรมด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำเครื่องปั้นดินเผาของแต่ละครัวเรือน มีการทำเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาไว้ใช้ด้วยกันกลางหมู่บ้าน แต่แล้วเมื่อเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงไป กิจกรรมทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ และมีความสำคัญต่อสังคมประเพณีต่าง ๆ มีอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเข้าสู่สังคมมีการปฏิบัติหลากหลาย จึงได้มีการคงวัฒนธรรมของการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม และผสมผสานกับแบบใหม่ให้ยังเห็นที่ร้านยายไก่อ้ง

อาชีพที่ทางหมู่บ้านเริ่มทำกันมากขึ้น คือ อาชีพหมอนวด ซึ่งได้มีความเชื่อเกี่ยวกับการนวดของคุณน้ำอันยพร ที่เป็นการนวดแก้ปวด ซึ่งได้แรกเริ่มจากการที่น้องสาวได้ป่วย และไม่สามารถเดินได้ จึงได้ฝัน เกี่ยวกับมีคนมาบอกวิธีนวดในความฝัน พอได้ตื่นขึ้นมา คุณน้ำก็ลองมานวดให้กับน้องสาว หลังจากนวดได้ ประมาณ 1 เดือน น้องสาวเริ่มเดินได้ และจากนั้นคุณน้ำอันยพร ก็เริ่มทำการนวดจากความฝัน

2. ผลการศึกษาเครื่องปั้นดินเผาบ้านยายไก่อ้ง และชีวประวัติยายไก่อ้ง

2.1 เครื่องปั้นดินเผา

ร้านยายไก่อ้ง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งร้านที่ยังคงทำเครื่องปั้นดินเผาในชุมชนบ้านวังถั่ว และเป็นหนึ่งในจังหวัดขอนแก่นที่ยังคงอนุรักษ์วิธีการทำแบบโบราณ จนขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่น การทำเครื่องปั้นดินเผา และการส่งออกไปยังจังหวัดต่างๆ ทว่าภาคีสานช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามาให้ทุนสนับสนุนอยู่เสมอ และมีรายการ สำนักข่าว รวมถึง influencer ชื่อดังหลายท่านเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์จนสามารถทำให้ชุมชนบ้านวังถั่วเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งยายไก่อ้ง ผู้เป็นเจ้าของกิจการนั้น เป็นคนขอนแก่นอยู่หมู่บ้านวังถั่วมาแต่กำเนิด ยายไก่อ้งเล่าสมัยก่อน ตั้งแต่ยายไก่อ้งเกิดมาก็เห็นหม้อดินเผาเลย สมัยเด็กบ้านทุกหลังในหมู่บ้านวังถั่วล้วนทำหัตถกรรมพื้นบ้านปั้นหม้อดินเผาทุกบ้าน จนมีคนเคยกล่าวไว้ว่า ใครปั้นหม้อดินไม่เป็นคนวังถั่วไม่ใช่คนหมู่บ้านวังถั่ว ยายไก่อ้งจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกจากโรงเรียนมาปั้นหม้อดินเผาช่วยที่บ้าน จนถึงปัจจุบันราวๆ 50 ปี ยายไก่อ้งเป็นรุ่น 3 ยายไก่อ้งเล่าว่าคุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยาย ก็ทำหัตถกรรมปั้นหม้อดินเผาเช่นกัน คาดว่าน่าจะทำมานานกว่า 100 ปี จวบจนถึงปัจจุบันในหมู่บ้านวังถั่ว เหลือบ้านที่ยังทำหม้อดินเผาเพียง 2 หลังเท่านั้นคือ บ้านของ

ท่าน อบต.เฉลิม และบ้านยายโง้งกำหนดความรู้/แสวงหาความรู้ (ภายใน/ภายนอก) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง (ขวนติกร นามอามาตย์, 2561.)

2.2 ชีวิตประวัติยายโง้ง

ข้อมูลทั่วไป ชื่อ นางศรี อันโทสง ชื่อเล่น โง้ง อายุ 61 ปี เกิดวันที่ 3 พฤษภาคม 2504สมาชิกในครอบครัว 5 คนโดยประมาณ ยายโง้ง พ่อทองสุข ลูกชาย 2 ลูกสาว 1 ประกอบอาชีพ หัตถกรรมพื้นบ้านและเจ้าของกิจการเครื่องปั้นดินเผาบ้านยายโง้ง มีการศึกษา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านสร้างแข่งวังถั่ว อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 4 หมู่ 5 บ้านวังถั่ว ต.วังชัย อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น อายุประสบการณ์ทำเครื่องปั้นดินเผา 51 ปี

2.2.1 ช่วงแห่งการเริ่มต้น (พ.ศ.2509-2520)

ชีวิตวัยเด็ก ชีวิตในวัยเด็กของยายโง้ง ตอนที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน ตนเองจะมาเล่นดินกับแม่เป็นประจำ แม่จะชอบบอกว่า “เหยียบดินให้หน่อย” หลังจากนั้นมาก็ทำเป็นประจำทุกวัน พออายุ 7 ปี ก็เข้าโรงเรียน ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กิจวัตรประจำวันคือ ตื่นเข้ามาหุงข้าว อาบน้ำ ล้างหน้า แปรงฟัน แต่งตัว กินข้าวเช้า ก่อนไปโรงเรียนก็จะเหยียบดินให้แม่และหลังกลับจากเลิกโรงเรียนก็จะมาเหยียบดินให้แม่เช่นเคย ตาเชื่อดินให้แม่ แล้วก็ใช้เท้าเหยียบดินย้ำๆ โดยใช้ชีวิตอยู่แบบนี้ ไม่ได้เข้าเมืองหรือไปเห็นในเมืองว่าเป็นอย่างไร ไม่เคยเห็นเมืองขอนแก่นเพราะระยะทางไกลจากบ้านมาก

ชีวิตหลังเรียนจบ หลังจากที่ยายโง้งจบจากชั้นป.4 ยายโง้งจึงได้เริ่มปั้นเครื่องปั้นดินเผาอย่างจริงจัง คนที่คอยสอนการปั้นคือพ่อและแม่ของยายโง้ง ยายโง้งเติบโตรวมถึงเรียนจบที่นี่ เมื่อยายโง้งสามารถปั้นเองได้แล้ว พ่อกับแม่จึงวางมือ และให้ยายมาสานต่อ สมัยตอนเป็นสาวยายโง้งใช้วิธีโบราณในการปั้น คือการตีหม้อ และเผาขาย ขณะที่ยายโง้งอายุ 15-16 ปี ยายโง้งขายแบบการยกใส่เกวียนโดนขายร่วมกับผู้พ่อ เมื่อยายโง้งแต่งงานมีสามีก็จึงใช้สามล้อในการตระเวนขาย ยายโง้งขายสินค้าใบละ 10 บาท แต่ปัจจุบันขาย 70-80 บาท ยายโง้งมีพี่น้อง 5 คน คนแรกคือยายปอก คนที่สองคือยายโง้ง ยายมีเปิดร้านค้าขายของ มียายออฟ และตาถิ่นแต่เสียชีวิตทั้งคู่ ปัจจุบันเหลือเพียงยายปอกกับยายโง้ง ยายปอกมีลูกชายคนเดียว พ่อของยายโง้งชื่อสุข ทองดี แม่ของยายโง้งชื่อน้อย ทองดี นอกจากยายโง้งจะเป็นเจ้าของร้านเครื่องปั้นดินเผาแล้ว ยายโง้งยังเป็นประธานสนับสนุนคนพิการ ได้เงินมาสร้างที่พักอาศัยให้เหล่าคนงานผู้พิการอีกด้วย

2.2.2 จุดเปลี่ยนของชีวิต (พ.ศ.2521-2560)

ชีวิตช่วงพบคุณพ่อทองสุข (สามี) ยายโง้งได้พบกับพ่อทองสุข เมื่ออายุ 17 ปี ในตอนนั้นยายโง้งก็ได้อ่านมาทำธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาแบบเต็มตัวแทนพ่อแม่ โดยทางพ่อทองสุขพื้นเพเป็นคนบุรีรัมย์แต่ได้ย้ายมาตั้งถิ่นฐานที่เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ตามพ่อและแม่ของพ่อทองสุขเพื่อประกอบอาชีพหาปลา ทางฝ่ายพ่อของพ่อทองสุขมีพ่อเสียว (มิตรสหายหรือเพื่อนของพ่อ) อยู่ที่บ้านวังถั่ว ในช่วงเดือนหงายไม่ได้ทำการหาปลาจึงได้มาเยี่ยมญาติที่วังถั่วและได้พบกับยายโง้ง ได้คบหาดูใจกันเป็นเวลา 1 ปี และแต่งงานกันในปีต่อมา ยายโง้งแต่งงานในวัย 18 ปี ส่วนทางพ่อทองสุขเมื่อแต่งงานแล้วก็ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในครอบครัวของยายโง้งและเริ่มช่วยงานธุรกิจเครื่องปั้นดินเผาของยายโง้ง ซึ่งก็ได้ช่วยแบ่งเบาภาระได้หลายอย่าง ทั้งควบคุมคนงาน ช่วยหาลูกค้าทำได้มีเงินจุกมากเพิ่มขึ้น แต่หน้าที่ที่ต้องทำเป็นหลักคือ หักหน้าคุมเตาเผาหม้อซึ่งพ่อทองสุขทำหน้าที่นี้มาตลอดจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลามากกว่า 40 ปีแล้ว เป็นการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ดูแลซึ่งกันและกัน และมีความเข้าใจกันเรื่อยมา มีลูกคนด้วยกัน 3 คน ลูกชายคนแรกตอนอายุ 19 ปี ปัจจุบันแต่งงานแล้ว และเปิดร้านขายของชำในหมู่บ้าน มีลูกคนที่ 2 คือลูกชาย ตอนอายุ 25 ปี ปัจจุบันแต่งงานแล้ว และรับราชการเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่

5 บ้านวังถั่ว และมีลูกคนที่ 3 คือลูกสาว เมื่ออายุ 26 ปี ปัจจุบันมีแต่งงานแล้ว และเปิดร้านขายอาหาร และเครื่องดื่มในหมู่บ้านวังถั่ว ลูกทั้ง 3 คนแม้จะต่างมีครอบครัวแต่ยังคงเข้าไปช่วยงานเครื่องปั้นดินเผาขายโถงอยู่เสมอ

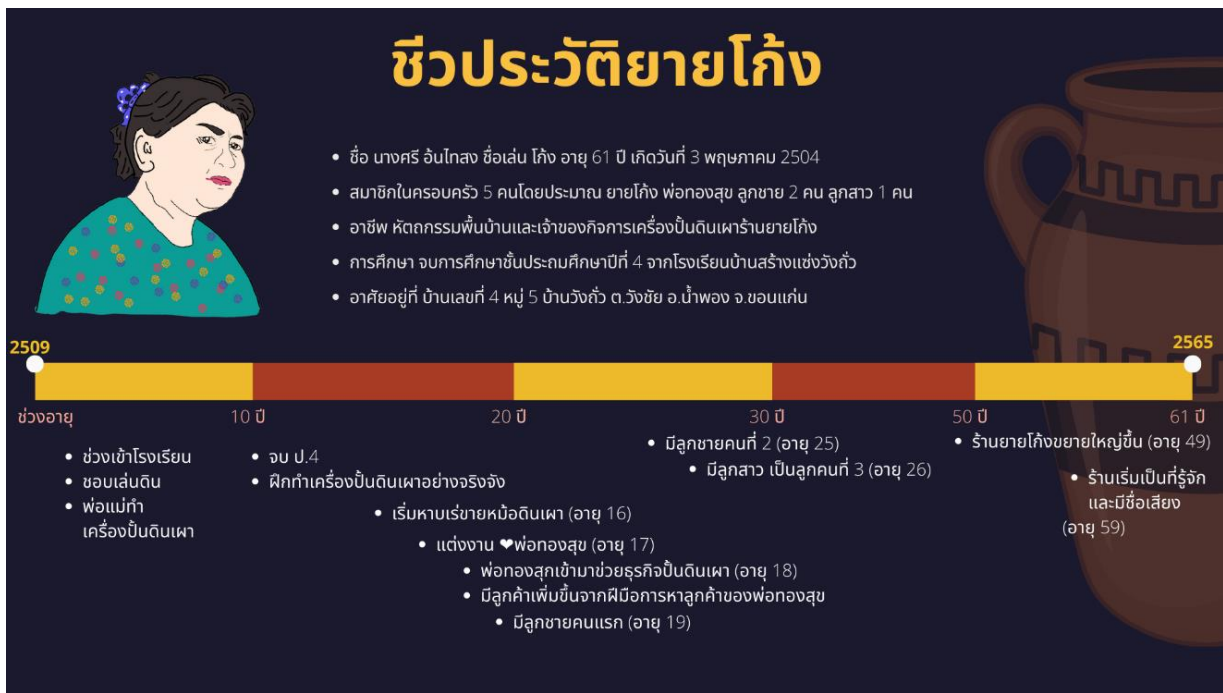
การก่อตั้งร้านขายโถง เมื่อก่อนไม่ได้มีหน้าร้านมาตั้งแต่แรก ยังเป็นการทำเล็กๆ น้อยๆ ภายในครอบครัวของตนเอง ยังใช้วิธีการหาบ การลากเกวียนไปขายโดยจะเป็นคุณพ่อของยายที่จะเป็นคนนำไปขายในช่วงแรกๆ นั้น แม่ของยายกับยายจะเป็นคนปั้นอยู่ที่บ้าน แต่เมื่อคุณยายโถงอายุประมาณ 15 ปี ก็เริ่มที่จะเป็นคนนำเครื่องปั้นดินเผา ลากเกวียนไปขายเอง นำไปขายที่ละ 5-10 ใบ ตามหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันไม่สามารถที่จะไปได้ไกลมาก เช่น บ้านเสี้ยว บ้านโคกกลาง ไปขายไกลที่สุดก็ไม่เกินบ้านหนองหวา และคุณยายใช้ชีวิตนั้นในการขายมาเรื่อยๆ ยังไม่มีหน้าร้านที่เป็นทางการของตัวเอง ยังใช้เพียงแค่วิวบ้านของตนเองอยู่ พอหลายปีต่อมาเริ่มขยายกิจการมาทำเป็นร้านที่ใหญ่ขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ.2553 หรือเมื่อ 12 ปีที่ผ่านมาตัวเอง คือร้านปัจจุบันที่มีอยู่ตอนนี้ มีการรับสมัครพนักงานเข้ามาช่วยทำงานเพิ่มมากขึ้น การขายของร้านก็มีช่องทางอื่นเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทางให้ผู้คนได้เห็นถึงสินค้าได้ง่าย เช่น ช่อง YouTube เพจ Facebook ร้านขายโถงเครื่องปั้นดินเผา การประชาสัมพันธ์บนอินเทอร์เน็ตแบบนี้ทำให้ลูกค้าเห็นได้ง่าย จึงมีคนติดต่อเข้ามาขอซื้อเครื่องปั้นดินเผาเพิ่มมากขึ้น และร้านขายโถงเครื่องปั้นดินเผามีการจดทะเบียนในท้องถิ่น โดยลงทะเบียนที่องค์การบริหารส่วนตำบลอีกด้วย

ช่วงที่ทำให้ร้านขายดี และเป็นที่ยู่อัจฉริยะ เป็นช่วงที่มีโทรศัพท์สมาร์ทโฟนเข้ามา มีหน่วยงานเข้ามาแนะนำ ให้สร้างเพจบนโลกออนไลน์ และเข้ามาทำวิจัย ทำให้มีคนที่รู้จักเครื่องปั้นดินเผาบ้านยายโถงในโลกออนไลน์ ผ่านทาง YouTube เพจ Facebook และเมื่อ 3-4 ปีก่อนยายโถงขายดีมาก ๆ เพราะมีคนลาวเข้ามาซื้อ รวมถึงกระแสการปลูกต้นบอนสี ทำให้กระดากต้นไม้ร้านขายโถงขายดีเป็นอย่างมาก ทำให้มีการส่งออนไลน์ และมีการส่งออกที่เยอะขึ้น และทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เพราะว่ามีคนรู้จักมากมายไม่ว่าจะเป็นลูกค้าที่เคยซื้ออยู่แล้ว และลูกค้าใหม่ ๆ ที่รู้จักในออนไลน์ ปัจจุบันยายโถงได้ส่งออกสินค้าทุกจังหวัดทั่วภาคอีสาน

2.2.3 ปัจจุบัน (พ.ศ.2565)

ตอนนี้ยายโถงได้เปิดร้านเครื่องปั้นดินเผา มีทั้งแบบขายส่ง และขายปลีก มีทั้งลวดลายที่เป็นของร้าน ออกแบบ และลูกค้าสามารถสั่งทำเองได้ ปัจจุบันมีการส่งออกไปทั่วภาคอีสาน ไม่ว่าจะเป็น หนองบัวลำภู หนองคาย เลย ศรีสะเกษ ฯลฯ ร้านขายโถงมีลูกน้องทั้งหมด 15 คนรวมทุกแผนก ช่างไม้ ช่างขีด ช่างวาด ช่างชุด ช่างถู ช่างตีแบบโบราณ 2 คน ช่างเผา ช่างอบ ที่มีสามี คือ พ่อทองสุขเป็นผู้ควบคุมดูแลในส่วนนี้ และต่อไปในอนาคตยายโถงมีประสงค์ที่จะส่งต่อให้คนในครอบครัวเป็นผู้ดูแลสานต่อในกิจการต่อไป เพื่อทำเป็นธุรกิจ และเป็นอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว พร้อมพัฒนาอาชีพช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาให้อนุรักษ์ความเป็นแบบดั้งเดิมผสมกับสมัยใหม่ต่อไป

กล่าวได้ว่า ยายโถงนั้นมีความสัมพันธ์กับเครื่องปั้นดินเผาตั้งแต่เด็ก และใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่มาโดยตลอด จนถึงช่วงเวลาเรียนจบที่ได้มาทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างจริงจัง และได้พัฒนาฝีมืออยู่เรื่อยมา จนถึงขั้นสามารถนำมาขายตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อหารายได้ สร้างอาชีพ เนื่องด้วยในอดีต อุปกรณ์การค้าขายการเคลื่อนย้ายหม้อดินเผาไม่ได้มีความสะดวกดังเช่นในปัจจุบัน แต่ยายโถงไม่ได้ยอมแพ้ และสู้ชีวิตเรื่อยมา และความเพียรพยายามไม่เคยทรยศยายโถง จนทำให้ยายโถงสามารถมีทุนในการสร้างตัว ขยายธุรกิจมาเรื่อยๆ อีกทั้งยังได้มาเจอสามีดีๆ ที่สามารถช่วยกันทำธุรกิจ และพัฒนาเต็มโตมาดังที่เห็นในปัจจุบัน ซึ่งยายโถงได้กล่าวไว้ว่า “ทุกวันนี้แม่ก็ยังอยากพัฒนาร้านต่อไป แม่จะรักษาการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมไว้ ไม่ทิ้งมันไปไหน และแม่จะส่งต่อรุ่นต่อๆ ไปเรื่อยๆ” ซึ่งให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความรักในเครื่องปั้นดินเผาของยายโถงได้เป็นอย่างดี

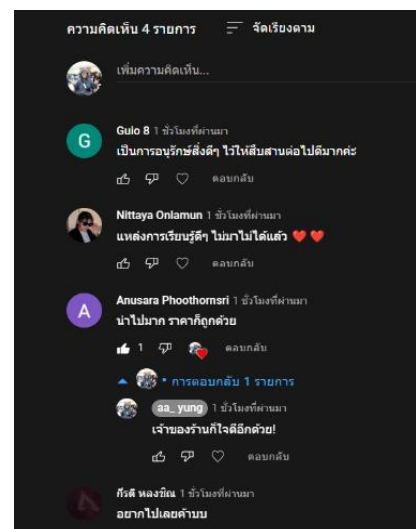
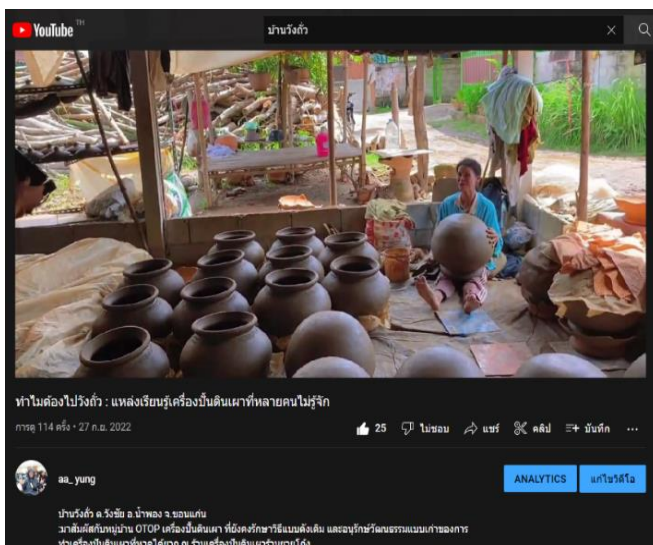
ภาพที่ 2 ไทม์ไลน์ชีวประวัติยายโก้ง

3. ผลการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ร้านเครื่องปั้นดินเผา บ้านวังแก้ว ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ เป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ที่สามารถทำให้ผู้คนเข้าถึงได้ง่าย ทางคณะผู้จัดทำได้เลือกใช้แพลตฟอร์ม ดังนี้

3.1 YouTube

โดย YouTube เป็นแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ที่แลกเปลี่ยนภาพ และวิดีโอในการประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะ ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทางคณะผู้จัดทำจึงได้อัปโหลดคลิปวิดีโอที่จัดทำลงในช่อง YouTube ชื่อ aa_yung ในวันที่ 27 กันยายน 2565

ภาพที่ 3 การประชาสัมพันธ์คลิปวิดีโอร้านยายโก้งโดยใช้แพลตฟอร์ม YouTube

3.2 Facebook

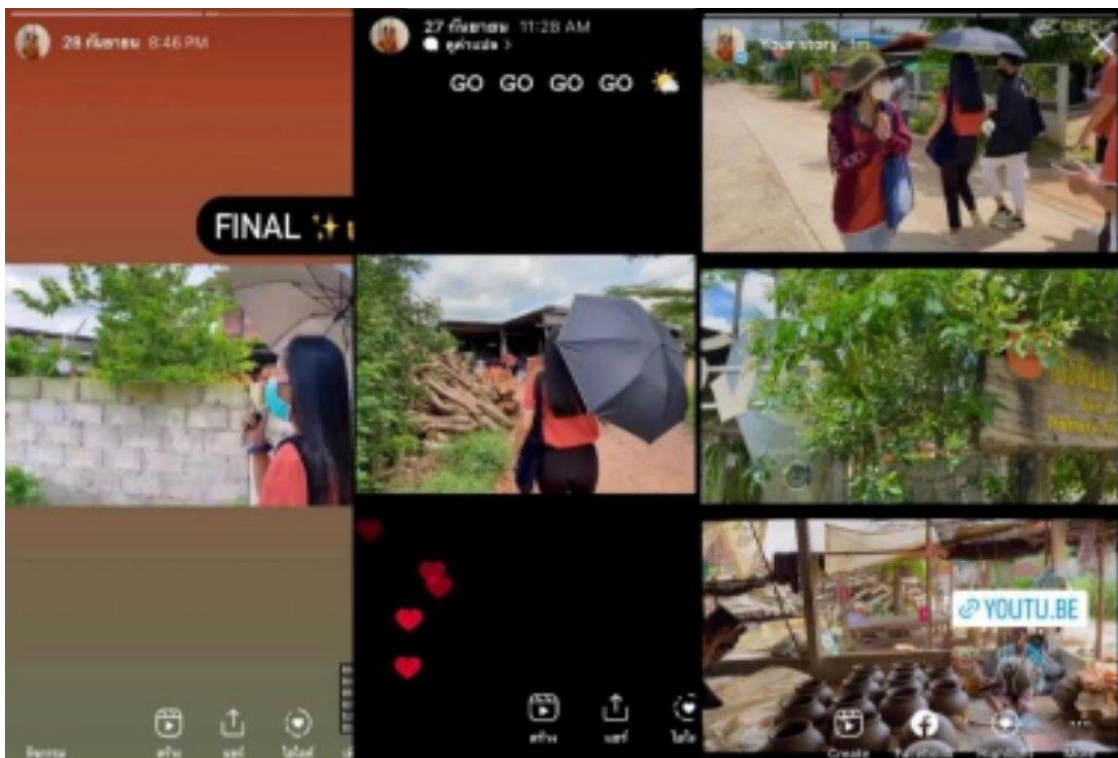
โดย Facebook เป็นแอปพลิเคชันที่มีผู้ใช้งานจำนวนมาก และง่ายต่อการเข้าถึงกลุ่มคนในหลายๆ กลุ่มได้อย่างง่ายดาย ทางคณะผู้จัดทำจึงได้มีการอัปโหลดคลิปวิดีโอลงใน Facebook ของคณะผู้จัดทำชื่อ อี๊ฮะ' หยั่ง เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2565

ภาพที่ 4 ภาพการประชาสัมพันธ์คลิปใน Facebook

3.3 Instagram

โดยการลงประชาสัมพันธ์คลิปใน Story Instagram เป็นเวลาสั้นๆ เป็นคลิปตัวอย่างที่เข้าใจได้ง่าย และใช้เพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้คนที่พบเห็นเข้ามาชมคลิปเต็มที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ ลงเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2565

ภาพที่ 5 ภาพการประชาสัมพันธ์คลิปใน Instagram

3.4 TikTok

โดยในปัจจุบัน TikTok ถือเป็นที่นิยมในทุกกลุ่มช่วงวัยผู้คนสามารถเข้าถึงได้ง่าย คณะผู้จัดทำจึงได้มีการลงคลิปวิดีโอประชาสัมพันธ์ลงในนี้ด้วย เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2565

ภาพที่ 6 ภาพการประชาสัมพันธ์คลิปใน TikTok

ภาพที่ 7 ภาพการประชาสัมพันธ์คลิปใน TikTok

จากการลงประชาสัมพันธ์ในแพลตฟอร์มบนอินเทอร์เน็ตถือเป็นการช่วยนำเสนอข้อมูลองค์กร และเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่จำนวนมากในเวลาอันสั้น ในขอบเขตที่ขยายกว้างมากขึ้น และคลิปที่อัปโหลดไปจะยังคงอยู่ในแพลตฟอร์มนั้นๆ ตลอดไป ทำให้ผู้คนสามารถมาเข้าชมได้ตลอด จึงถือว่าการช่วยนำเสนอข้อมูลของร้านเครื่องปั้นดินเผาร้านยายไก่อังได้ในระยะยาวด้วยเช่นกัน

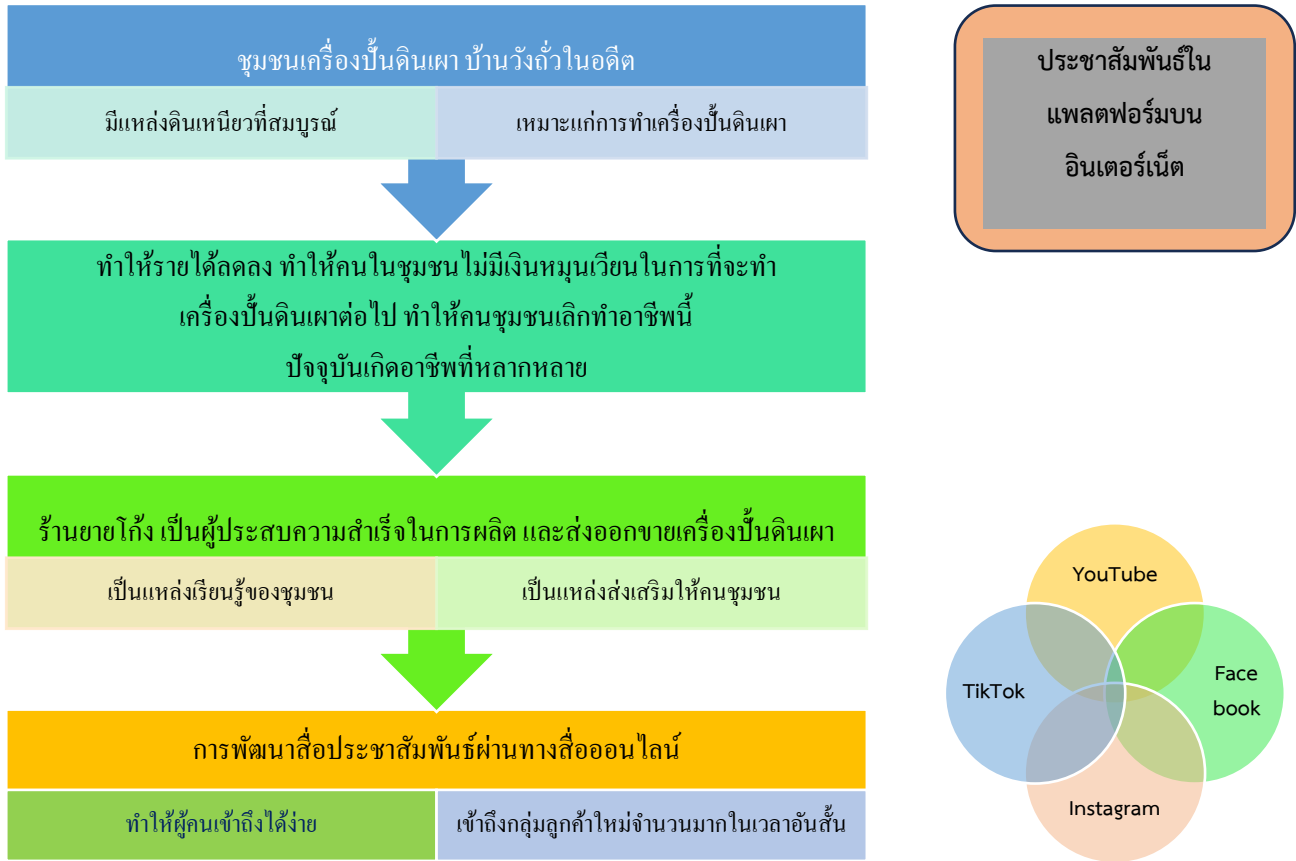
อภิปรายผล

ชุมชนบ้านวังถั่วนั้นเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชนบท และชาวบ้านส่วนใหญ่ก็อพยพมาจากแหล่งอื่น ซึ่งคนส่วนใหญ่นั้นมีฝีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากบ้านวังถั่ว อยู่ใกล้กับลำน้ำพองที่มีทั้งน้ำ และดินที่อุดมสมบูรณ์ สามารถนำมาทำเป็นเครื่องปั้นดินเผาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติสันต์ ศรีรักษา (2553) ที่กล่าวไว้ว่า การตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่จะมีปัจจัยหลักคือแหล่งน้ำ ทั้งนี้ก็เพื่อการเพาะปลูกเป็นสำคัญต่อมาเมื่อนุชยี่ใช้ประสบการณ์จากการใช้ชีวิตอยู่กับการเพาะปลูก และอยู่กับการเรียนรู้และเข้าใจในการใช้ดินโดยนำเอาดินเหนียวมาปั้นเป็นรูปร่างตามที่ต้องการ และผ่านกระบวนการเผาเพื่อให้ยิ่งแข็งแกร่งขึ้นจนพัฒนาเป็นภาชนะเครื่องปั้นดินเผา และยังสอดคล้องกับ สุภาพร อรรถโกมล (2556) กล่าวว่า ประวัติความเป็นมาและบริบททางกายภาพ สังคม ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำพบว่า ชุมชนบ้านวังถั่วเป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษและนครราชสีมา เมื่อประมาณปี 2473 ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มี

ภูมิปัญญาความรู้ทางการผลิต เครื่องปั้นดินเผาไฟฟ้า เมื่อพบว่าพื้นที่บ้านวังถั่วมีแหล่งดินที่เหมาะสมกับการผลิต เครื่องปั้นดินเผา จึงได้ตั้งบ้านเรือนและประกอบเป็นอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาไฟฟ้ามี่กระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน รูปแบบ เรียบง่าย เน้นตอบสนองการใช้งานเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันที่บริบทของสังคมเปลี่ยนไป การเจริญเติบโตขึ้นของอุตสาหกรรม ส่งผลให้คนในหมู่บ้านออกไปทำงานในเมือง เนื่องจากคาดว่าการทำงานเพียงเครื่องปั้นดินเผาไม่อาจพอเลี้ยงชีพตลอดไปได้ เนื่องจากต้องมีทั้งต้นทุน การจ้างพนักงาน พื้นที่ เวลา อีกทั้งเครื่องปั้นดินเผายังมีราคาถูกแต่กลับมีกลวิธีทำที่ไม่ง่าย แต่ชาวบ้านบางคนก็หันมาประกอบอาชีพอย่างอื่นในหมู่บ้านแทน ไม่ว่าจะเป็นการรับจ้างทั่วไป ค้าขาย การทำเกษตรกรรม และหมอนวด เป็นต้น นอกจากนี้ ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ หลายคนจึงไม่สามารถทำงานได้ จะอยู่บ้านเลี้ยงหลาน และดำรงชีวิตด้วยรายได้จากสวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในบ้านวังถั่วก็ยังมีกลุ่มทำเครื่องปั้นดินเผาที่ยังไม่ละทิ้งเอกลักษณ์ของชุมชน และยังทำสืบต่อกัน มาจนถึงปัจจุบัน คือร้านยายโง้ง ที่มุ่งมั่นอนุรักษ์การทำเครื่องปั้นดินเผาต่อไป และตั้งใจจะขยายกิจการไปเรื่อยๆ ส่งผลให้ ในปัจจุบันร้านยายโง้งนั้นเติบโตขึ้นมากจนเป็นแหล่งส่งออกเครื่องปั้นดินเผาที่ใหญ่ในภาคอีสาน รวมทั้งเป็นแหล่งการเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญ ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนได้ลงมาให้ทุนสนับสนุนอยู่ตลอด ส่งผลให้เศรษฐกิจใน บ้านวังถั่วขึ้นกระเตื้องขึ้น ซึ่งให้เห็นได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนใน ชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจากฐานทรัพยากรในท้องถิ่น (ทุนในชุมชน) ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็น รากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ พรณภัส หารคำ (2561) กล่าวว่า เครื่องปั้นดินเผา สมัยก่อนของชุมชนบ้านวังถั่ว ส่วนมากจะเป็นการปั้นหม้อ ซึ่งมีลักษณะปากอ้อม เพราะนิยมนำไปเป็นภาชนะใส่น้ำปากหม้อ จะมีขนาดพอเหมาะที่จะใช้ขันตักน้ำจากในหม้อได้ นอกจากนี้ยังนิยมนำหม้อเป็นภาชนะใส่ข้าวสารอีกด้วย การทำ เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนไม่พิถีพิถันมากนักรูปทรงและ ลวดลายไม่ค่อยสะอาด เพราะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนมุ่งนำไปใช้ ประโยชน์ใน ชีวิตประจำวันละอาคัยความคงทนถาวรเป็นหลัก ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไปค่อนข้างมาก นอกจากคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแล้วต้องคำนึงถึงขนาด ที่มีความเหมาะสม มีความสวยงาม ประณีต เครื่องปั้นดินเผาใน ปัจจุบันต้องใช้ความ พิถีพิถันในการผลิต และรูปทรงก็ต้องมีความหลากหลายมากขึ้น มีการสลักลวดลาย เข้าไป นอกจากนี้ ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีการค้นคิดวิธีการและประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่แปลก ใหม่ออกมาเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้บริโภค

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 7 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

ชุมชนบ้านวังถั่วเป็นชุมชนที่มีแหล่งดินเหนียวที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ในอดีตคนในหมู่บ้านบ้านวังถั่วได้ทำอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาทั้งหมู่บ้าน จนเกิดพิษทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ลดลง ทำให้คนในชุมชนไม่มีเงินหมุนเวียนในการที่จะทำเครื่องปั้นดินเผาต่อไป ทำให้คนชุมชนเลิกทำอาชีพนี้ ส่งผลให้ปัจจุบันเกิดอาชีพที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ยังเป็นการหารายได้จากอาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ในชุมชนที่ได้รับความนิยมอย่างมากคืออาชีพหมอนวด และด้วยคนในชุมชนมีความหลากหลาย เนื่องด้วยการย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดอื่น ทำให้คนส่วนใหญ่ในชุมชนทำเครื่องปั้นดินเผาไม่เป็น หรือไม่ถนัดในทางด้านนี้ ทำให้ไม่ได้ทำอาชีพนี้ต่อในแต่ละครัวเรือน

ร้านยายโง้งถือเป็นการอนุรักษ์คงไว้ในการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ร้านยายโง้งถือเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการผลิต และส่งออกขายเครื่องปั้นดินเผา ทั้งยังยึดถือรูปแบบ และวิธีการผลิตภาชนะเครื่องปั้นดินเผาแบบเดิมที่เป็นเนื้อดินที่ยังไม่เคลือบ และใช้การขึ้นรูปด้วยมือ การใช้เตาเผาแบบเตาดิน แต่ก็มีกรมผสมผสานนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตเพื่อช่วยอำนวยความสะดวก และผลิตได้จำนวนที่มากขึ้น และร้านยายโง้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการทำเครื่องปั้นดินเผา และเป็นแหล่งส่งเสริมให้คนชุมชนมีรายได้จากการ ทำให้ชุมชนเป็นชุมชน OTOP มีคนเข้ามาศึกษาดูงาน ทำให้ชุมชนมีรายได้ในส่วนของ ร้านอาหาร ร้านขายของ ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นร้านยายโง้ง เป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่หลงเหลืออยู่ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดขอนแก่น และเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้คนเข้ามาฝึกอาชีพ เพื่อสืบทอดศิลปกรรมเครื่องปั้นดินเผา แต่ก็มีคนเข้าไปฝึกน้อยมาก ทำให้ภูมิปัญญาเก่าแก่ของหมู่บ้านค่อยๆ ถูกลืมเลือนไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านวังถั่ว จังหวัดขอนแก่น ยังขาดการพัฒนาในด้านการดูแลแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน เมื่อมีผู้เข้าไปศึกษาดูงาน ทำให้ไม่มีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชุมชน ทำให้ผู้ไปศึกษาดูงานอาจได้ข้อมูลกับทางชุมชนไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงขอเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ องค์กรการบริหารส่วนตำบลวังชัย เข้ามาแก้ปัญหาในเรื่องของความร่วมมือชุมชน ในเรื่องการอำนวยความสะดวกด้านความรู้ชุมชน โดยการกำหนดงบประมาณการสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ให้มีข้อมูลชุมชนที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลครัวเรือน แผนที่เดินดินชุมชน เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า ร้านเครื่องปั้นดินเผายายโง้ง ยังขาดสถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว ผู้ศึกษาดูงาน หรือแม้กระทั่งผู้ที่ไปซื้อเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งสาเหตุเกิดจากการที่สถานที่ไม่พร้อมต้อนรับ เนื่องด้วยไม่มีหน้าร้านที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขาย หรือการทำเครื่องปั้นดินเผา ล้วนแต่ทำในสถานที่เดียวกัน ทำให้ทุกอย่างรวมอยู่ในที่เดียว ถึงแม้จะมีศูนย์การเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาดอกดินคาเฟ่ ก็เป็นเพียงแค่สถานที่เก็บเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นลวดลายที่ทันสมัย แต่ไม่ได้มีสิ่งที่เป็นจุดขายของสถานที่ และเป็นที่ยอมรับสำหรับคนที่ไปท่องเที่ยว หรือติดต่อซื้อขาย ดังนั้นจึงขอเสนอให้ร้านยายโง้งแยกสัดส่วนสถานที่ให้ชัดเจน ว่าโซนไหนทำอะไร และปรับปรุงศูนย์การเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาดอกดินคาเฟ่ ให้เป็นสถานที่ที่สามารถเป็นจุดขาย และปรับตกแต่งให้เป็นสถานที่ที่สามารถเช็คอินได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยว หรือคณะศึกษาดูงาน ได้พึงพอใจและประชาสัมพันธ์ร้านให้มีรายได้มากยิ่งขึ้น

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านวังถั่ว จังหวัดขอนแก่น ถึงแม้จะเป็นชุมชน OTOP แต่ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาขนาดนั้น ดังนั้นจึงขอเสนอให้ภาครัฐได้มีการเข้ามามีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น เช่น การสร้างแลนด์มาร์กที่เป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน เช่น สร้างรูปปั้นหม้อปั้นดินเผาขนาดใหญ่ไว้ทางเข้าหน้าหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว และผู้สนใจที่จะศึกษาเครื่องปั้นดินเผา ให้เป็นจุดสนใจในการเข้าชมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติสันต์ ศรีรักษา. (2553). บ้านวังถั่ว : ภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหาย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 2(1), 163-179.
- จิตติมา จันพรม. (2558). เครื่องปั้นดินเผา 'บ้านวังถั่ว' ศิลปะอนุรักษ์-สร้างอาชีพ. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/207693>.
- ชวลิต การรื่นศรี. (2542). *การส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- พรนภัส หารคำ. (2561). ภาวะการเปลี่ยนแปลง: เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว จ.ขอนแก่น สู่การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(1), 133-161.

สุภาพร อรรถโกมล. (2556). การสร้างสรรค์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำบ้านวังถั่วด้วยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับอุปสงค์ของตลาดปัจจุบัน. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี).